พระราชประวัติ
พระเจ้าอโศกมหาราช
จากคัมภีร์ทิวยาวทานะ

นวม สงวนทรัพย์

๒

ฝ่ายพวกพราหมณ์ผู้เคยได้รับความอุปถัมภ์เป็นอันดีจากพระเจ้าอโศก ในกาลก่อนการนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อขาดการอุปถัมภ์ต่างมีความโกรธแค้นเคือง ยุยงชาวบ้านนับพันไปทำลายองค์พระพุทธปฏิมาที่ประดิษฐานไว้ ณ ปุณทระ วรธนะ แคว้นเบงกอล พระเจ้าอโศกทรงพิโรธในเหตุการณ์นี้ มีพระราชบัญชาจับชาวเมืองบริเวณที่องค์พระพุทธปฏิมาถูกพังทำลายโดยชาวบ้าน จับชาวบ้านมาได้ ๑๘,๐๐๐ คน ได้ประหารชีวิตคนเหล่านี้ทั้งหมดภายในวันเดียว หลังจากเกิดเหตุร้ายในแคว้นเบงกอลไม่นานนัก เหตุการณ์ร้ายเช่นนี้ได้อุบัติขึ้นอีก คราวนี้เกิดในนครปาฏลิบุตร พระเจ้าอโศกทรงพระราชบัญชาจับตัวบุคคลทั้งหลาย รวมทั้งเครือญาติและมิตรสหายของกลุ่มชนที่บุกทำลายองค์พระพุทธปฏิมา ในนครปาฏลิบุตรมาเป็นจำนวนมากได้ลงโทษโดยการเผาไฟทั้งเป็น พร้อมกับออกประกาศให้รางวัลแก่บุคคล ผู้ตัดศีรษะนักบวชพราหมณ์มาถวายพระองค์ ศีรษะละ ๑ ดีนาระ (Dinara)

ฝ่ายพระวีตโศกเถระ ได้เดินทางรอนแรมมาจากเมืองวิเทหะ จีวรสกปรกและขาดวิ่น ราตรีกาลหนึ่งเมื่อเดินทางมาถึงนครปาฏลิบุตร ได้อาศัยกระท่อมคนเลี้ยงโคนอกนครเป็นที่พักแรม ภรรยาเจ้าของกระท่อมเห็นรูปกายและจีวรสกปรกขาดวิ่นของพระวีตโศกเถระ เข้าใจผิดคิดว่าเป็นนักบวชพราหมณ์ จึงลอบไปบอกสามี สามีเชื่อคำบอกของภรรยา ท่ามกลางราตรีกาลอันเงียบสงัด ได้จับพระ

วีตโศกตัดศีรษะ เช้าวันรุ่งขึ้นรีบเดินทางเข้าเมืองนำศีรษะไปถวาย เพื่อรับรางวัลตามประกาศของพระเจ้าอโศก พระเจ้าอโศกครั้นทอดพระเนตรเห็นศีรษะที่คนเลี้ยงโคตัดมาถวายเพื่อรับรางวัล ทรงตกพระทัยในเหตุการณ์ร้ายอันไม่คาดคิดนี้ พระองค์ทรงเสียพระทัยมาก รีบออกประกาศยกเลิกการให้รางวัลเป็นเงิน ๑ ดีนาระแก่คนผู้ตัดศีรษะพราหมณ์มาถวาย

กาลต่อมาครั้นเมื่อพระนางอสันธิมิตราพระมเหสีองค์หนึ่งของพระเจ้าอโศกสิ้นพระชนม์ พระเจ้าอโศกทรงแต่งตั้งพระนางติษยรักษิตาเป็นพระมเหสีสืบแทน พระมเหสีทรงลุ่มหลงเจ้าชายกุณาละราชโอรสพระเจ้าอโศก พากเพียรพยายามหลายครั้งที่จะใช้เสน่ห์ความสาวสวยของพระนาง เอาชนะพระทัย เจ้าชายกุณาละแต่เจ้าชายกุณาละไม่ทรงยินดีในเสน่หาที่พระนางจะมอบให้ พระนางติษยรักษิตาจึงทรงแค้นเคือง วางแผนทำลายล้างเจ้าชายกุณาละเงียบ ๆ ในพระทัย แผนแรกของพระนางคือทูลอ้อนวอนพระเจ้าอโศก ให้ส่งเจ้าชายกุณาละไปปกครองเมืองตักกสิลา ดินแดนไกลโพ้น พระเจ้าอโศกไม่ทรงคัดค้าน เจ้าชายกุณาละจึงเดินทางไปปกครองเมืองตักกสิลา ก่อนออกเดินทางจากนครปาฏลิบุตร พระเจ้าอโศกทรงบอกความลับสำคัญมากแก่เจ้าชายกุณาละว่าเมื่อได้รับคำสั่งใด ๆ ที่มีการกล่าวอ้างว่าเป็นคำสั่งของพระองค์ ให้ตรวจดูให้ดีเสียก่อนที่ตราผนึกคำสั่งว่าเป็นคำสั่งแท้หรือคำสั่งปลอม เพราะถ้าเป็นคำสั่งแท้ที่ตราประทับจะมี *"รอยพระทนต์ของพระองค์ประทับไว้"*

หลังจากที่เจ้าชายกุณาละ เสด็จไปปกครองเมืองตักกสิลาตามแผนขั้น ๑ เรียบร้อยแล้ว หลายเดือนผ่านพ้นไป ความรักในพระทัยของพระนางติษยรักษิตา ซึ่งแปรเปลี่ยนเป็นความโกรธแค้น ความอาฆาตรุนแรงยิ่งขึ้น ในที่สุดพระนางปลอมคำสั่งพระเจ้าอโศก บัญชาให้บรรดาเสนาบดีเมืองตักกสิลาจับกุมตัวเจ้าชายกุณาละพร้อมชายา ควักนัยน์ตาสองข้างของเจ้าชายกุณาละออก จับเจ้าชายและชายาไปทิ้งลงจากภูเขา...ในคำสั่งระบุว่า ให้กระทำทันทีที่ได้รับคำสั่งนี้

พระนางติษยรักษิตาเมื่อปลอมคำสั่งเรียบร้อย ผนึกซองคำสั่งปลอม ประทับตราพระราชลัญจกรของพระเจ้าอโศกบนขี้ผึ้งสีแดงยามราตรีดึกสงัดในคืนหนึ่ง พระเจ้าอโศกกาล

พระเจ้าอโศก ในจิตนาการของจิตรชาวญี่ปุ่น

นั้นชราภาพแล้ว บรรทมหลับสนิท พระนางติษยรักษิตาบรรจงเอาพระทนต์พระเจ้าอโศกประทับลงบนขี้ผึ้งสีแดง รีบส่งม้าเร็วเดินทางด่วน นำคำสั่งปลอมไปมอบแด่บรรดาเสนาบดีเมืองตักกสิลาทันที บรรดาเสนาบดีทั้งหลายเมื่อได้รับคำสั่งปลอมต่างพากันงุนงงและไม่รู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไร ทุกคนลงมติเป็นเอกฉันท์ว่าให้จับกุมเจ้าชายกุณาละและชายาขังคุกไว้ก่อนแล้วรีบส่งคนนำคำสั่งมาเฝ้าถวายพระเจ้าอโศก ณ นครปาฏลิบุตร เพื่อทราบความจริงในเรื่องนี้ เสนาบดีเมืองตักกสิลาพากันเข้าเฝ้าเจ้าชายกุณาละถวายหนังสือคำสั่งให้ทอดพระเนตรพร้อมกับทูลข้อปรึกษาหารือของพวกตนในการจะจับเจ้าชายกุณาละและชายาขังคุกเอาไว้ก่อนจนกว่าเรื่องแท้จริงจะปรากฏ

★ *"...พระราชบิดาของเรา ถ้าหากพระองค์มีพระราชบัญชาให้เราตาย คำสั่งของพระองค์จะต้องได้รับการเชื่อฟัง ตราประทับพระทนต์ของพระองค์ คือหลักฐานชี้ชัดแน่นอนว่า เป็นคำสั่งที่แท้จริง ไม่มีข้อผิดพลาดแน่นอน..."* เจ้าชายกุณาละตรัสชี้แจงแก่คณะเสนาบดีเมืองตักกสิลา

ครั้นตรัสชี้แจงจบแล้ว เจ้าชายกุณาละตรัสสั่งชายจัณฑาลคนหนึ่งใช้อาวุธควักนัยน์ตาของพระองค์ทั้งสองข้างออกจากเบ้าตา พระราชบัญชาของพระราชบิดาได้รับการปฏิบัติอย่างสมบูรณ์ แต่ว่าเสนาบดีเมืองตักกสิลาทั้งหลายมีใจสงสารและสลดใจในชะตากรรมของเจ้าชายกุณาละ จึงมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งปลอมข้อ ๒ คือการจับเจ้าชายและชายาทิ้งลงมาจากภูเขา

เจ้าชายกุณาละพร้อมชายาผู้ซื่อสัตย์ เดินทางรอนแรมจากเมืองตักกสิลาสู่นครปาฏลิบุตรเที่ยวขอทานเลี้ยงพระชนม์ชีพมาตลอดทางจนถึงนครปาฏลิบุตรเจ้าชายกุณาละพระเนตรบอดทั้งสองข้าง มีชายาเดินจูงไปตามถนนจะไปพระราชวังหลวง เจ้าชายกุณาละส่งพระสุรเสียงร้องเพลงไปตลอดทางว่า

"...เราคือเจ้าชายกุณาละ ระทมทุกข์มหันต์จากความหนาวเหน็บและความหิวโหย เราปรารถนาให้คนเขารู้ว่า เราถูกเขากล่าวโทษผิด ๆ โดยปราศจากความผิด..."

เจ้าชายกุณาละและชายาเล็ดรอดเข้าไปจนถึงพระราชฐานชั้นในได้อย่างน่ามหัศจรรย์ เจ้าชายตะโกนสุดเสียงพร้อมกับร้องไห้ เสียงตะโกนเป็นเสียงเพลงพรรณนาเรื่องเศร้าสลด

ของพระองค์ พระเจ้าอโศกประทับในห้องประทับส่วนพระองค์ทรงสดับเสียงร้องเพลง ก็จำได้ว่าเป็นเสียงเจ้าชายกุณาละปิยราชโอรสองค์รัชทายาท ตรัสสั่งคนไปพามาเฝ้าพระองค์ พอทอดพระเนตรเห็นเจ้าชายกุณาละ พระเจ้าอโศกทรงเสียพระทัยเป็นอันมาก ตรัสสั่งให้สอบสวนเป็นการด่วนว่าเป็นเพราะเหตุใดเจ้าชายกุณาละจึงประสบชะตากรรมเช่นที่ทอดพระเนตรเห็น

พระเจ้าอโศกทรงแน่พระทัยว่า พระนางติษยรักษิตาทรงประกอบอาชญากรรมนี้แน่นอน โดยไม่รอผลการสอบสวนทรงมีพระราชบัญชาให้จับพระนางติษยรักษิตาเผาไฟทั้งเป็น ส่วนบุคคลทั้งหลายที่ร่วมงานในอาชญากรรมครั้งนี้ ทรงลงโทษทุกคนหมด เจ้าหน้าที่ทุกคนบางคนถูกปลดจากตำแหน่ง บางคนถูกเนรเทศไปแดนทุรกันดาร บางคนถูกแขวนคอ ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นประชาชนทั่วไป ส่วนมากถูกประหารชีวิต พวกที่ไม่ถูกประหารชีวิต ถูกจับขึ้นพาหนะเดินทางข้ามเทือกเขาหิมาลัยไปปล่อยไว้ในทะเลทรายแคว้นโขตาน ให้เสียชีวิตด้วยความอดอยากกลางทะเลทราย !

กาลครั้งนั้นในมหาวิหารใหญ่ใกล้ต้นมหาโพธิ มีพระอรหันต์ขีณาสพรูปหนึ่งชื่อโฆษเถระ พระเจ้าอโศกทรงนำเจ้าชายกุณาละไปนมัสการพระโฆษเถระ อ้อนวอนขอให้ช่วยเจ้าชายกุณาละหายจากพระเนตรบอด พระโฆษเถระถวายพระพรว่า วันพรุ่งนี้เป็นวันธรรมสวนะ ขอพระองค์ประกาศให้ประชาชนทั้งหลายที่มาประชุมฟังพระธรรมเทศนา นำภาชนะมารองรับน้ำตาของเขาด้วย ประชาชนจำนวนมากทั้งชายและหญิงนำภาชนะมาสู่ที่ฟังธรรมตามประกาศ พระโฆษเถระแสดงพระธรรมเทศนา แทรกเรื่องชะตากรรมของเจ้าชายกุณาละ ทุกคนในที่ประชุม เมื่อได้สดับพระธรรมเทศนาแทรกเรื่องชะตากรรมเจ้าชายุณาละต่างเกิดความสงสารสังเวช หยาดน้ำตาไหลจากเบ้าตาของทุกคนลงสู่ภาชนะที่วางไว้ตรงหน้าพระโฆษเถระรินน้ำตาจากภาชนะต่าง ๆ ลงในแจกันทองคำประกาศ สัจจาธิษฐานด้วยคำว่า

"...พระธรรมเทศนาที่อาตมาได้แสดงมานั้น คือพระสัทธรรมคำสั่งสอนอันมหัศจรรย์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ถ้าหากว่าพระธรรมเทศนาที่แสดงมาแล้วนั้นไม่จริง ถ้ามีความบกพร่องผิดพลาด ขอให้ทุกสิ่งคงเป็นตามที่เป็นนี้ แต่ถ้าหากว่าพระธรรมเทศนาที่แสดงมานั้นเป็นสัจธรรมแท้ปราศจากความผิดพลาดแล้วไซร้ ขอให้ชายคนนี้ หลังจากได้ล้างพระเนตรด้วยน้ำตาในแจกกันทองแล้วจงมีพระเนตรดีเป็นปกติเช่นอดีตกาล..."

เมื่อพระโฆษเถระประกาศสัจจาธิษฐานจบแล้ว เจ้าชายกุณาละยกหัตถ์ขึ้นพนมมือบรรจงหยิบแจกันทองคำรินน้ำตาของประชาชนในแจกันทองคำล้างพระเนตรทั้งสอง น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ! พระเนตรทั้งสองข้างของเจ้าชายกุณาละหายดุจเดิมมองเห็นได้ทั้งสองพระเนตร !

...พระเจ้าอโศกเคยทรงประกาศพระราชปณิธานไว้ว่า จะถวายเหรียญทองคำจำนวน ๑,๐๐๐ ล้านเหรียญทองแด่พระสงฆ์ทั้งหลาย และพระองค์ก็ได้ถวายแล้วจำนวน ๙๐๐ ล้านเหรียญทอง เพื่อให้พระราชปณิธานของพระองค์บรรลุผลก่อนการสวรรคต โดยเหตุนี้พระเจ้าอโศกจึงตรัสสั่งขุนคลังนำเหรียญทอง

บรรจุในถาดเงินถาดทองส่งไปถวาย วัดกุก-กุฏารามในนครปาฏลิบุตรทุกวัน ๆ กาลครั้งนั้นเจ้าชายสัมปทิราชโอรสเจ้าชายกุณาละ ทรงได้รับการแต่งตั้งเป็นรัชทายาทแทนเจ้าชายกุณาละ เสนาบดีทั้งหลายทูลเจ้าชายรัชทายาทว่า พระเจ้าอโศกกำลังทำลายพระองค์เองและทำลายพระราชอาณาจักร โดยการจ่ายเงินมากมายถวายพระสงฆ์วัดกุกกุฏาราม จะทำให้ราชอาณาจักรขาดเงินในการป้องกันราชอาณาจักร เปิดช่องให้ศัตรูรุกรานได้ง่าย

เจ้าชายสัมปทิรัชทายาท เห็นด้วยกับคำทูลของเสนาบดีทั้งหลาย จึงตรัสสั่งห้ามขุนคลังมิให้ส่งเหรียญทองไปถวายวัดอีกต่อไป พระเจ้าอโศกเมื่อไม่ได้รับเหรียญทองคำจากขุนคลังก็ทรงถวายถาดที่ทรงใช้ในพระราชวังไปถวายแทน เริ่มจากถาดทองคำ ถาดทองคำหมด ส่งถาดเงินไปถวายถาดเงินหมด ส่งถาดโลหะไปถวายวัด ครั้นถาดโลหะหมด เสนาบดีนำภาชนะดินเผาไปตั้งบนโต๊ะแทน ครั้นเมื่อพระเจ้าอโศกทอดพระเนตรเห็นเช่นนี้ ได้ตรัสถามเสนาบดีว่า

"...ใครเป็นกษัตริย์ของราชอาณาจักรนี้ ?..."

"...ฝ่าพระบาทคือกษัตริย์ของราช-อาณาจักรพระเจ้าข้า..." เสนาบดีกราบทูล

พระเจ้าอโศกทรงกรรแสงและตรัสแก่เสนาบดีว่า

"...ทำไม ? ท่านต้องกล่าวคำไม่จริงจากความสุภาพอ่อนโยนของท่านด้วยเล่า เราตกจากราชบัลลังก์แล้ว ! ยกเว้นผลแอปเปิ้ลครึ่งผลนี้ บัดนี้ไม่มีอะไรเหลือให้เราได้ถวายในฐานะที่เป็นกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจอีกต่อไปแล้ว..."

พระเจ้าอโศกทรงส่งแอปเปิ้ลครึ่งผลไปถวายพระสงฆ์วัดกุกกุฏาราม พร้อมกับตรัสสั่งให้คนที่นำไปถวายบอกแก่พระสงฆ์ว่า

"...ขอพระสงฆ์ทั้งปวงโปรดทราบ นี่คือของถวายชิ้นสุดท้ายความมั่งคั่งของพระจักรพรรดิแห่งอินเดียได้ผ่านพ้นไปแล้ว ความจงรักภักดีและอำนาจของโยมได้หมดสิ้นแล้ว พลานามัยของร่างกาย แพทย์ทั้งหลายที่จะช่วยให้โยมมีชีวิตรอดต่อไปนั้นจากไปหมดแล้วยกเว้นแต่สังฆมณฑลแห่งพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายเท่านั้น ขอพระสงฆ์ทั้งหลายจงแบ่งผลไม้นี้ฉันทั่วหน้ากัน เพื่อว่าสงฆ์ทั้งปวงจะได้รับของถวายชิ้นสุดท้ายของโยม..."

ครั้นตรัสสั่งคนให้นำแอปเปิ้ลครึ่งผลนำไปถวายพระสงฆ์วัดกุกกุฏารามเรียบร้อยแล้ว พระเจ้าอโศกทรงปรับพระวรกายให้เป็นปกติ ตรัสพระคาถาด้วยพระสุรเสียงแผ่วเบาว่า

"...แผ่นดินนี้ มั่งคั่งด้วยหินอัญมณี แผ่นดินนี้สมบูรณ์ด้วยเหมืองรัตนชาติ แผ่นดินนี้เป็นที่อยู่ของสรรพสัตว์และเป็นที่ตั้งขุนเขามัทระ ข้าพเจ้าขอถวายแผ่นดินนี้แก่สังฆมณฑล

ผลแห่งกุศลกรรมนี้ ข้าพเจ้าไม่ปรารถนาสวรรค์ของพระอินทรเทพ ไม่ปรารถนาทิพยสถานพระพรหม ไม่ปรารถนาบรมสุขของพระจักรพรรดิ ซึ่งสลายไปรวดเร็วมากกว่ากระแสน้ำ อันไหลผ่านไปไม่ย้อนกลับ

ผลแห่งกุศลกรรมที่ข้าพเจ้าปรารถนาก็คือ...ศรัทธาอันสมบูรณ์ในพระรัตนตรัย การควบคุมตนเองซึ่งเป็นเกียรติคุณของพระอรหันต์เจ้าและความดีอันไม่เปลี่ยนแปลง (พระนิพพาน)..."

...พอตรัสพระคาถานี้จบ พระเจ้าอโศกก็สวรรคต!...

เจ้าชายสัมปทิขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อพระเจ้าอโศกลำดับกษัตริย์ปกครองนครปาฏลิบุตรในกาลต่อมามีดังนี้

๑. พระเจ้าสัมปทิ

๒. พระเจ้าวริหัสปติ

๓. พระเจ้าวริสหเสนะ

๔. พระเจ้าปุษยธรมะ

๕. พระเจ้าปุษปมิตระ

...เพียงกาล ๕๐ ปี ภายหลังการสวรรคตของพระเจ้าอโศกมหาราช ราชวงศ์โมรยะก็หมดอำนาจ...

พระจักรพรรดิอโศกมหาราช ทรงกลายเป็น *"แบบอุดมคติ"* ของผู้ปกครองทั้งหมดของโลกพระพุทธศาสนาภายในกาล ๑,๐๐๐ ปี นับจากกาลสวรรคตของพระองค์ อย่างน้อยกษัตริย์ศรีลังกา ๕ พระองค์ ได้มีพระบรมราชโองการห้ามฆ่าสัตว์ กษัตริย์ประเทศพม่าหลายพระองค์ ได้เจริญรอยจริยวัตรของพระเจ้าอโศก อดีตนายกรัฐมนตรีพม่า อูนุ ก็ได้ปฏิบัติตนดุจพระเจ้าอโศก ได้ก่อสร้างสถูปเจดีย์เล็ก ๆ มากมายในกาลของตน พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ กษัตริย์เขมร (หลัง พ.ศ. ๑๑๘๑ ถึง พ.ศ. ๑๒๑๕) ถือว่าพระองค์ คือ *"พระพุทธเจ้าผู้ยังมีพระชนม์"* ในศิลาจารึกของพระเจ้าชยวรมันที่ ๗ ได้ทรงถอดจิตสำนึกของพระเจ้าอโศกออกมาเป็นพระราชกิจของพระองค์ในการสร้างสวัสดิภาพ ทางวัตถุ และสร้างสวัสดิภาพทางจิตใจแก่ประชาชนในประเทศไทยเล่า พุทธศตวรรษที่ ๑๘ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ก็โปรดประกาศให้ประชาชนที่เดือดร้อนถวายฎีกาแก่พระองค์ได้ทุกกาล ในศตวรรษที่ ๕ พระจักรพรรดิเหลียน-ยู่-ตี่ พระจักรพรรดิชาวพุทธประเทศจีน ได้เสด็จไปบำเพ็ญสมณธรรมในสำนักพระสงฆ์เรื่องเหล่านี้ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา แม้ในกาลปัจจุบัน การปฏิบัติเยี่ยงพระเจ้าอโศกในหมู่ชาวพุทธทั้งหลายก็มีไม่น้อย อนาคาริก ธรรมปาละ ชาวพุทธนักปฏิรูปสิงหล ใช้นามว่า *"ธรรมปาละ"* ซึ่งแปลว่า *"ผู้ปกป้องพระธรรมเจ้า"* ได้เรียกร้องให้ชาวพุทธทั่วโลกร่วมมือกันจัดตั้ง *"อาณาจักรประชาธิปไตยที่ยิ่งใหญ่ที่สุด"*-พระพุทธศาสนาของพระเจ้าอโศกขึ้นใหม่ ส่วน ดี.ซี. วิชยวรธนะ นักโต้แย้งชาวสิงหล ผู้ซึ่งถือว่าพระพุทธศาสนา คือ คาร์ล มาร์กซ์ ได้ถวายพระนามพระเจ้าอโศกว่า **"เลนินของพระพุทธศาสนา"**

ธัมมะท่านสอนให้ดูตัวเอง ระวังตัวเอง
จะได้เห็นความบกพร่องของตัวเอง
แล้วแก้ไขตัวเองไปเรื่อย ๆ จนสมบูรณ์ได้

- ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน